

μολογήσεις, περιπέτειες συνήθως δικές του, απόψεις για την πεζογραφία, ανέκδοτα, φαντασιώσεις κ.λπ. Μπορούμε στο μεταξύ να χαρακτηρίσουμε τις επιστολές αυτές: 1) Σὰ μιὰ ἀπελπισμένη προσπάθεια νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὴν ἀπομόνωση καὶ τὴν ἐρημιά του στὸν Καναδᾶ. 2) Σὰν ἓνα τρόπο νὰ ἐρεθίζεται ἡ δημιουργικὴ του διάθεση καὶ νὰ ἐξωθεῖται στὸ γράψιμο. 3) Μὲ τίς συχνές κι ἀναλυτικότερες ἀναφορές στὸ ἔργο του, δημοσιευμένο κι ἀδημοσίευτο, σὰν ἓνα προβολέα πὸ φωτίζει ἀπὸ τὰ πλάγια τὸ ἔργο αὐτὸ ἢ σὰν ἓνα συνεχές σχόλιο πάνω στὶς προσπάθειές του. 4) Σὰν ἓνα εἶδος ἡμερολόγιου πὸ τὸ σκορπίζει στοὺς φίλους του ἀντὶ νὰ τὸ κρατάει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. 5) Σὰν ἀγώνα νὰ μὴ βουλιάξει τὸ πρόσωπό του στὴ λησμονιά. 6) Σὰν μιὰ ἀτελείωτη κατάθεση γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Στὶς ἐπιστολές αὐτές ὁ Καχτίσης γράφει τὰ πάντα. Τὰ πάθη του, τίς ψυχικὲς του κατατάσεις, τίς δυστυχίες, τίς χαρές, τίς ἀπογοητεύσεις, τὰ βάσανα, τὰ ἄγχη, τὰ δειρήματα, τίς φαντασιώσεις του.

Ξεφυγνώνεται πολλές φορές χωρὶς δισταγμό. Διακωμωδεῖ καὶ σαρκάζει τὸν ἑαυτὸ του. Κρίνει δξύτατα ἐκεῖνο πὸ δὲν τοῦ ἀρέσει. Μιλáει γιὰ τὰ βιβλία πὸ διαβάσασε. Περιγράφει, μὲ μιὰ ἀπίθανη αἰσθηση τίς λεπτομέρειες, χώρους, τοπία, ἀνθρώπους, ἑσωτερικὰ σπιτιῶν, κοσμικὲς ἐπαφές, σχέσεις μὲ ἄλλα ἄτομα, κοινωνικὲς ἢ ἐπαγγελματικὲς ἐπαφές. Παθαίνεται συνεχῶς μὲ ὅλα. Ἔχει κανεὶς τὴν ἐντύπωση πὸς ὀλάκερη ἢ ὑπαρξή του εἶναι ἓνα καζάνι πὸ βράζει ἀκατάπαυστα. Τὰ γράμματα τῶν φίλων του τὰ περιμένει μὲ λαχτάρια καὶ ἀγωνία, συχνὰ τὰ προκαλεῖ, τὰ ἐκλιπαρεῖ. «Γράψε μου γρήγορα», «γράψε μου ἀμέσως», «γιατὶ δὲ γράφεις», «γιατὶ σιωπᾶς». Θυμώνει ὅταν αὐτὸς γράφει καὶ δὲν τοῦ γράφουν, ἢ τοῦ στέλνουν μονάχα μιὰ σελίδα. Ὅταν ὅμως λαβαίνει γράμμα τὸν πιάνει ἀπερίγραπτη χαρὰ, κυρίως ὅταν τὸ γράμμα εἶναι πολυσέλιδο, χορταστικὸ καὶ γεμάτο ἱστορίες, ἐξομολογήσεις ἢ παραξενιές. Θὰ λέγαμε, ἓνα γράμμα εἶναι ἡ καθημερινὴ του τροφή. Ὅταν αὐτὸς εἶναι στὴ δουλειά του, ἢ γυναίκα του τὸν παίρνει στὸ τηλέφωνο κι αὐτὸς τὴ βάζει νὰ τὸ περιεργασθεῖ νὰ τὸ ζυγιάσει κι ὄχι σπάνια νὰ τοῦ διαβάσει μερικὲς σελίδες. Ἔτσι παίρνει μιὰ μυρωδιὰ καὶ συνεχίζει ἀργότερα στὸ σπιτί του.

Γράφει τὸ 1961, σὲ μὲνα:

«Δὲν ξέρεις πόσο ἀπολαυστικὲς εἶναι οἱ στιγμὲς πὸ ἀναγγέλλει ἡ Θάλεια ἀπὸ τηλεφώνου ὅτι ἔγραψες (ἐσὺ ἢ ὁ Παυλόπουλος) καὶ τί ὠραίες στιγμὲς περνᾶω, ὅταν τὸ διαβάζω καὶ ἀπαντᾶω.

Σκέψου τὰ μαρτύρια πὸ τραβᾶω χωρὶς τὰ γράμματα αὐτά».

Γράφει στὸν Γονατᾶ τὸ '62:

«Μὲ τὸν μαζοχισμό πὸ μὲ διακρίνει, δὲν ἀνοιξα τὸ γράμμα σας ἀμέσως, παρὰ ἄρχισα νὰ τὸ περιεργάζομαι, νὰ τὸ μυρίζω, νὰ τὸ ζυγιάζω μὲ τὴν παλάμη μου κ.λπ. Τὸ ἀνοιξα ἀργότερα».

Ὅταν κάποτε ἔλαβε ἓνα μεγάλο γράμμα ἀπὸ τὸν Πεντζίκη, ἔστρωσε τὴ γυναίκα του νὰ φτιάξει λουκουμάδες γιὰ νὰ γιορτάσουνε τὸ γεγονός».

II

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΔΑ ΣΟΥΖΑΝ

Τὴν ἀνοιξη τοῦ 1955, γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Ἀφρική ὁ Καχτίσης, γνωρίζει τὴν Ἀμερικανίδα Σούζαν Σούνιγκ, ἓνα θαυμάσιο καλλιτεργημένο τύπο, πὸ ταυτόχρονα ἦταν καὶ μιὰ ἐξαιρετικὴ ποιήτρια. Ἐίχε διαβάσει JOYCE, KAFKA, PROUST

κ.λ.π., εργαζότανε στο περιοδικό TIME, αλλά τὰ παράτησε κι ἔφυγε. Ὁ Καχτίτσης τῆς ἐξιστόρησε γιὰ τοὺς φίλους του καὶ γιὰ τὸ περιοδικό ΟΥΔΗ, πρᾶγμα πού τὴν ἔκανε νὰ γελάει ὑστερικὰ ἐπὶ ὤρες. Ἐνα βράδυ ἡ Σούζαν τοῦ ἔφερε κορδέλλες ἀπὸ μιὰ κηδεῖα. Ἦταν ἀπὸ τὴν κηδεῖα τοῦ PAUL CLAUDEL, πού εἶχε γί- νει ἐκεῖνο τὸ πρωὶ στὴ NOTRE DAME, κι ὅπου ὁ Καχτίτσης εἶχε ἀρνηθεῖ νὰ τὴ συνοδέψει, γνωστοῦ ὄντος ὅτι οἱ κηδεῖες τὸν ἀρρῶσταιναν.

Τὸ Μάρτιο τοῦ 1956, πρὶν φύγει γιὰ τὸν Καναδᾶ, ἔλαβε, στὴν Ἀθήνα τὸ τελευ- ταῖο γράμμα τῆς μ' ἓνα σωρὸ ἀκατανόητες φράσεις καὶ ὕβρεις, τὸν κατηγοροῦσε πὼς τὴν εἶχε παραμελήσει, τὴν εἶχε ἀφήσει στὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ. Τὸ γράμμα ἦταν ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο τῆς Ἁγίας Ἄννας, πιθανὸν ἐπρόκειτο γιὰ νευρολογικὴ κλινικὴ. Ὁ Καχτίτσης αἰσθάνεται ἄσχημα. Βρίσκει ἓναν τυχαῖο γάλλο περιηγητὴ καὶ τοῦ δίνει 20,000 γαλλικὰ φράγκα νὰ πάει νὰ τὰ δώσει στὴν Σούζαν. Ὁ Γάλλος τὰ παίρνει κι ἐξαφανίζεται, δίνοντας στὸν Καχτίτση ψεύτικη διεύθυνση, στὸ Παρίσι, καὶ ψεύτικο τηλέφωνο.

Φεύγοντας γιὰ τὸν Καναδᾶ ὁ Καχτίτσης, πέρασε ἀπὸ τὸ Παρίσι. Ἐμεινε στὸ ξενο- δοχεῖο πού εἶχανε μείνει μετὰ τὴν ἀμερικανίδα. Ἐκανε τὸ πᾶν, πιέζοντας τὸν ἑαυ- του, νὰ πάει στὸ νοσοκομεῖο. Ἐδείλιαζε συνεχῶς καὶ τελικὰ δὲν πῆγε. Γιὰ πολλὰ χρόνια οἱ τύψεις καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἐνοχῆς τὸν βασανίζουν. Γράφει τὸ 1962 τῶ- ρα στὸν Γονατᾶ:

Ἐχω πάθει νέα ὑποτροπὴ τύψεων σχετικὰ μετὰ τὴν Ἀμερικᾶνα.

Γὰ παράπονά τῆς μετὰ πολιορκοῦν ἀκόμα. Ἐνα βράδυ ἐκρύωνε καὶ μοῦ γύριψε τὸ σακάκι τῆς πυζάμιας μου γιὰ νὰ τὸ φορέσει ἀπὸ μέσα. Ἐγὼ ὁ βδελυρὸς, καὶ μὲν τῆς τὸ χάρισα, ἀλλὰ μετὰ ἓνα ὀρισμένο ξύνισμα στὰ μούτρα. Τέλος ἐνῶ βρισκόμουν μετὰ ὀκτὼ γαλλικὰ χιλιάρια, τῆς εἶχα δώσει κἄνα - δυὸ ἑκατοστάρια. Τὴν περιό- δο αὐτῆ, ἐκεῖνη βρισκόταν σὲ ἀπερίγραπτη ἔνδεια, πεινοῦσε σὲ σημεῖο λιποθυμίας. Ἐπῆρξαν περιπτώσεις πού πῆγαινε κι ἔτρωγε τ' ἀποφᾶγια στὰ μαγέρικα. Ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ ἀποδειχτεῖ πόσον ἀποτρόπαιος εἶμαι».

III

Η ΑΛΛΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΑΧΤΙΤΣΗ — Η ΓΑΝΔΗ

Ἄν ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴν ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ Πυρσοῦ, στὴ λέξη Γάνδη, θὰ μά- θουμε πὼς ἡ πόλις αὐτῆ τοῦ Βελγίου, βρίσκεται 48 χιλιόμετρα βορειοδυτικὰ τῶν Βρυξελλῶν, σὲ μιὰ χαμηλὴ πεδιάδα. Δυὸ ποτάμια καὶ δυὸ - τρεῖς παραπόταμοι δια- χωρίζουν τὴν πόλη σὲ 26 νησίδια, πού συνδέονται μετὰξὺ τους μετὰ ἑκατὸ περίπου γέφυρες. Ἡ Γάνδη εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς παλαιότερες πόλεις τῆς Εὐρώπης, ἔχει ἓνα ὀνομαστὸ ἱστορικὸ παρελθὸν κι ὁ ἐπισκέπτης πού θὰ περάσει ἀπὸ ἐκεῖ θὰ βρεῖ ἓνα πλῆθος ἐκκλησιῶν, παμπάλαια δημόσια κτίρια, πολλὰ μνημεῖα, πολλὰ καὶ ἀξιόλογα ἔργα τέχνης. Σήμερα εἶναι ἓνα μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο καὶ ἔχει περίπου 165.000 κατοίκους.

Στάθηκε ἀδύνατο νὰ μάθω, πότε γεννήθηκε κι ἄρχισε νὰ ριζώνει καὶ νὰ φουντώνει στὴ ζωὴ τοῦ Καχτίτση αὐτῆ ἡ ὑπόθεση μετὰ τὴ Γάνδη, πού ἀποτελέσει τόσα χρό- νια τὸ ἐπίκεντρο τῆς φανταστικῆς του ζωῆς καὶ τελικὰ τὸ χῶρο καὶ τὸ κλίμα τῆς πεζογραφίας του. Πιθανῶς στὴν Πάτρα, τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς, πιθανῶς νωρίτε- ρα. Ὅταν τὸν γνώρισα τὸ 1949 τὸ παιγνίδι τῆς Γάνδης εἶχε ἀρχίσει, καὶ φαινό- ταν μονάχα παιγνίδια, στὰ χρόνια τῆς νεότητάς, ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους του. Συναρτημένο μετὰ τὴ φαντασίωση τῆς Γάνδης, ἦταν καὶ τὸ δεῦτερο ὄνομα τοῦ Καχτίτση, τὸ Στοπάκιος Παπένγκους, πού ὅπως μετὰ πληροφοροῦσε ὁ Παυλόπουλος, τῶφτιαξε ἀπὸ μιὰ μισοσβησμένη ἐπιγραφή πάνω σ' ἓνα παλιὸ γερμανικὸ πυροβόλο,